

a *beninoni* (Aguiló) no ens poden fer gaire escrípol, i més si pensem que en català el mot estava condemnat a entrar en l'òrbita de *beneit* i del sufix hipocorístic *-oi*, més viu que enlloc a Mallorca. Altrament algunes formes del mot també presenten rastres de la influència de la pronúncia descuidada que és corrent en els hipocorístics, i que serà responsable de la dissimilació de les *nn* intervocàliques en *beanoi* i en *-oi* < *-oni*-. —⁹ Que un *castellanisme* benedició *sigui cosa molt estesa*, com afirma *AlcM*, és ben infundat; que aquest diccionari li doni pronúncia «oriental» i «occidental» quasi fa pujar el fum al cap. Hi ha balears que no s'adonen que el fet que un castellanisme corri per aquesta terra no significa que s'usi enlloc més. No ho he sentit en ma vida.

Benemèrit, V. mèrit *Benentès*, V. entendre *Benèplàcit*, V. plaure *Benestant*, *benestar*, V. estar *Benèvol*, *benevolència*, V. voler *Benfactor*, V. be-

ací realment aquests bastons es feien amb una mena de canya pròpia d'allí: Dalgado, *Glos. Luso-Asiàtico*, s. v.; solament des de 1650 es troba simplificada aquesta expressió com a *bengala* sol, en portuguès; vegeu encara *DCEC* I, 442, i 86.

En el sentit de 'llum de Bengala' no en trobo documentació en llengua castellana fins a 1884, ni en la catalana fins a 1879 (en una revista popular mallorquina, *AlcM*). Com a nom de tela segons Dozy hauria vingut *albengala* al castellà des de l'àrab, però les dades portugueses de Dalgado [1561] no semblen d'acord amb això; d'ací en català degué venir *bengalina* (*AlcM*).

DERIV.: *Bengalada* 'bastonada' (Gtiera, *RLiR* v, 218).

Benhaja, V. haver *Benifet*, V. *benefici*

BENIGNE, pres del ll. *benignus*, -a, -um, 'de bon natural', compost de *bene* 'bé' i *gignere* 'engendrar'. □ 1.ª doc.: S. XIII, Lull, i *benignament* en Arnau de Vilanova.

També el trobem en molts autors del S. XIV, com Eiximenis, que escrivia en el *Llibre de les Dones*: «Déus totpoderós, qui no és rèbeu en ses obres, mas tot *benigne* e suau» (en un passatge que estudio en el meu estudi sobre les *Prosificacions* VII, 8.10). Tot seguit arribà a un nivell molt popular dins la llengua: en la *Cansó de la Beneyta Verge*, de la segona meitat del S. XV, va en rima: «tan solament tu est digna / de gràcia e de honor, / Déus qui t'à vista *benigna* / --- / lo seu car fill en tu envia / per traure lo món d'error» (Milà i F., *O. Comp.* VI, 186). A diferència de les llengües romàniques veïnes (fr. *benin*, etc., i per al cast., *DCEC* I, 442-3) en català apareix sempre amb el nexa *-gn-* conservat.

DERIV.: *Benignitat* [Lull, *Blanquerna* III, 130.15; «tractar los estudiants ab molta *benignitat* y amor: summa humanitate ---», On. Pou, *Thes. Pu.*, 179]; en lloc d'això *benigne*, S. XIII, en els *Costums de Tortosa*.

Beninoi, *beninoni*, V. *beneir* (n. 8)

BENJUI, de l'àrab *lubān gāwī* 'encens de Samatra', illa d'Indonèsia on es produïa el més pur i a la qual els àrabs donaven el nom de Java (*ġāwa*). □ 1.ª doc.: inventari de 1430, *DAG*.

I en tres textos de mj. S. XV, *AlcM*; «*benjuy*: laserpitium» (cit. entre les «adrogues» *argentviu* i *caparrós* en O. Pou, *Thes. Pu.*, 199, a. 1575). En castellà *benjui* [1438], port. *beijoi*m [1498]. Ni Dozy ni Dalgado (*Gloss. Luso-Oriental*, s. v.) no en troben documentació portuguesa ni castellana anterior; tot i que Dozy suposa que ho vagin importar d'Orient els portuguesos, el cas és que en català apareix molt abans que en aquesta llengua i primer que en castellà. Com que l'Arxipreste de Talavera, primera autoritat del mot en castellà, i home que havia viscut a Catalunya, i entrevista de força mots catalans el seu estil castellà, diu que

BENGALA, 'insígnia de comandament a manera de bastó', 'compost químic que dóna una llum de color', del nom de la nacionalitat de Bengala a la Índia, d'on es portà la mena de canya usada per fer aquells bastons i on els europeus aprenguérem l'ús d'aquestes llums. □ 1.ª doc.: Ss. XVII-XVIII, cançó popular.

Parlant d'un «cirurgià» (o metge rural i militar) i de la seva indumentària típica: «Ell ha pres capa y sombrero, / la *mangala* a l'altra mà», Milà, *Romlo.*, 416. La forma assimilada amb *m-* és realment la que ens era familiar a la gent de la meua generació, per anomenar aquest bastó, quan érem joves, tant que a penes se sabia que es digués d'altra manera (com a nom de la llum, en canvi, es deia amb *b-*). Això també a Mallorca, on Mn. Alcover escrivia, en una *contarella* «hi ha unes *mengales* o *bengales*, una espècie de vares de balles»; de fet així ho usava Marian Aguiló en una tràgica contalla poètica, c. 1850, «fins gran dia lo veguer / no pogué arribar al poble: / la *mangala*, d'or capçada, / sota de l'aixella porta» (*Antol. Po.*, 1975, p. 99); a València Sanelo c. 1800 registra *bengala*. Igual en els millors escriptors del Principat, però generalment amb *m-*, començant per Verdaguer (*Canigó* v, 72). Estès també a personatges sense autoritat però que tenen punt a ser tractats amb general respecte: «marxants de llargues bruses y *mengales* de freixe», Bertrana, *Proses Bàrbares*, 133.

Amb els mateixos sentits apareix *bengala* en castellà i en portuguès, llengües en les quals s'aplicà també a una mena de mussolina (en aquesta excepció es documenta en portuguès des de 1561, en castellà des de 1586, i un sinònim *albengala* des de c. 1600). El mot ens vingué a tots, sens dubte, per conducte dels portuguesos i de la seva llengua, on *cana de Bengala* ja es troba a Orient el 1509, en el viatger Fernão Mendes Pinto de mj. S. XVI, i el 1570 ja llegim d'un poble de Portugal que un home havia agredit una dona amb una *cana de bengualia* (*RLus.* VIII, 303),